

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۰/۰۹/۱۷

شاه ولی ارین

په استقلال پوري اړوند خو ارزښتمن مفاهيم (دریمه برخه)

په دغه مقاله کې به، له ۱۷۴۷ میلادی کال نه بیا د ۲۰۲۰ میلادی کال تر ننه پوري له استقلال سره تړلي دغو ارزښتمنو مفاهیمو او ځینو تاریخي پېښو او حوادثو باندې رڼا واچول شي:

- افغانستان د یو هیواد په توګه،

- په افغانستان کې استعماري سیاستونه،

- پر افغانستان باندې بهرني استعماري یرغلونه،

- استقلال،

- د هیواد اصیل ملي قهرمانان او په نوم ملي قهرمانان او مارشالان،

- د افغان دولت او طالبانو تر منځ په روانه سوله کې د امریکا لوبې.

انگریزي استعمار او د افغانانو مقاومت:

انگریزي استعمار زموږ په هیواد کې د استخباراتي جګړې، د افغانانو تر منځ د نفاق او فتنو تر څنګ درې ځلې مخامخ جګړې زموږ په ګران هیواد افغانستان کې تر سره کړې، چې دغه جګړې د باتورو افغانانو، ملي قهرمانانو، غازیانو او د اتلو شهیدانو د وینو په بیه هر ځل ګڼل شوي، خو د مکار انگریزي دښمن او د سیمې د ځینو حریصو ګاونډیو د توطیو او دسیسو له امله افغانان هیڅکله بر لاسي نه شول تر څو یو ځواکمن حاکمیت رامنځته کړي.

کله چې امیر دوست محمد خان د هرات د نیولو وروسته د یو ځواکمن واحد افغانستان په توګه را څرګند شو، انگریزانو هڅې وکړې تر څو د دوست محمد خان په حکومت کې د ننه له دسیسو نه کار واخلي، مګر دا چې د هغه سره وروڼه متعهد وو، دغه موخې ته ونه رسیدل، نو ځکه یې وغوښتل چې د مستقیم تجاوز له لارې د هغه حکومت ته سقوط ورکړي، نو ځکه یې په ۱۸۳۹ میلادی کال پر افغانستان لومړی افغان انګلیس جګړه تحلیل کړه. دا چې دغه وخت د انگریزانو له پاره د برېښې جګړې امکانات محدود و، له بلې دسیسې نه یې کار واخیست او شاه شجاع چې ځان یې د افغانستان د پاچاهي اصلي وارث ګڼه رامنځته کړ. انگریزانو د دغې ډرامې له مخه په افغانستان کې د مداخلې له پاره ظاهراً قانوني لار جوړه کړې وه. هغوي د پنجاب واکمن رنجیت سنگ او شا شجاع سره په لاهور کې یوه معاهده امضا کړه چې د لاهور د مثلث په نامه یاده شوه.

د لاهور معاهده په داسې وخت کې د شجاع سره د افغانستان د پاچا په توګه امضا شوه چې امیر دوست محمد خان د افغانستان برحال پاچا و. د ګندمک معاهده په داسې شرایطو کې انگریزانو پر یعقوب خان امضا کړه چې انگریزانو نیم افغانستان نیولي و او کابل تر محاصرې لاندې و. امیر شيرعلی خان مزار ته تللي و او امیر یعقوب خان نوی له زندان نه خلاص شوي و، دا داسې حالت و، چې لکه یوډاکو د چا پر سر توپک کیردي او ووايي دا ومنه چې ستا

د پاڼو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

کور او ټول مال زما دي او کنه وژل کيږي. انگریزانو ټولې معاهدې له افغانستان سره په همدې منطق امضا کړي دي.

(نظیف الله نهضت، افغانستان او انقلاب، بلجیم - بروکسل، ۲۰۱۶، ۶۵ مخ.)

د دیورند معاهده هم په داسې وخت کې امضا شوه، چې روس او انګلیس د شمال او جنوب نه پر افغانستان باندي د ګډ یرغل له پاره توافقات کړي وو.

انگریزانو په داسې حال کې په جنوبي سرحداتو کې د تهدید په ډول د دیورند د معاهدې د امضا له پاره عسکر ځای پر ځای کول او په شمال کې روسانو د افغانستان پنځه سیمه ونيوله او د لا پرمختګ ګواښ یې کاوه، په هیواد دننه د انگریزانو فتنې، او ملک التوفی وضعیت امیر مجبور کړ، نو ځکه د یوه یرغلګر او جنایت کار استعماری دولت او دهغوی د جاسوسي شبکو په فتنو کې تباہ شوي او ځپل شوي افغانستان سره د غاصب انگریزي استعمار د ضد بشري جنایاتو، د قانوني کولو له پاره امضا شوي سند کوم قانوني اعتبار نه لري.

پر افغانستان باندي بهرنیو یرغلونو ته لنډه کتنه:

هر کله چې زموږ پر ګران هیواد افغانستان د بهرنیو استعماري یرغلګرو تاریخ ته کتنه کوو، اړینه ده چې د ګران هیواد د افتخاراتو، قهرمان ولس د برم او د هغو ملي قهرمانانو د سرښندنو په هکله راتلونکو نسلونو ته یو څه ور په ګوته کړو.

تاریخ مور ته د عبرتونو، ارزښتونو داستانونه را پر زړه کړي دي. زموږ پاکه خاوره د تاریخ په اوږدو کې د نړۍ د زبرځواکو په خاص ډول انگریزانو، روسانو او هم دا دي اوس د ناټو چې په سر کې یې امریکا قرار لري په هدیرو بدله شوي ده او په پای کې هر استعمار ګر په دغه خاوره کې داسې ماتې خورلي دي چې تیر تاریخ یې روښانه بیلګې دي، نو ځکه دغې خاورې ته د امپراتوریو د هدیرې نوم ورکړ شوي دي. هیله داده چې ناټو او امریکا هم د انگریزانو او روسانو نه لا په بد او ناوړه سرنوشت له دې پاکې خاورې نه تور مخونه ولاړ شي.

د افغان انګلیس لومړی جګړه:

له ۱۸۳۹ میلادی کال نه تر ۱۸۴۲ کلونو پورې تر سره شوه، چې په دغه جګړه کې انگریزانو له شا شجاع نه ګټه پورته کړه او د سلطنت د وارث په نامه یې چې حق ورته ورسپاري زموږ پر هیواد یرغل وکړ، اما باتورو افغانانو، غازیانو د وزیر محمد اکبرخان تر مشري او نورو غازیانو په سر بنډنو دغه جګړه وګټله چې د مکتانین د وژلو کیسه د ټولو افغانانو په ذهنونو کې شته. په دغه جګړه کې افغان قهرمانو ښځو چې شمیر یې تر څلور سوو زیات ښودل شوي هم برخه اخیستې ده چې غازیانو ته یې د جګړې لیکو ته ږودې، اوبه، کارتوس او نور اړین توکي رسولي دي. په دغه جګړه کې د انگریزانو ۱۷۵۰۰ لښکرو داسې تاریخي ماته وخوړه چې ټول یې ووژل شول او یوازې یو تن د برابین په نامه ژوندی پاتې او ځان یې برتانوی هند ته ورساوه.

د افغان انګلیس دوهمه جګړه:

دغه جګړه په داسې وخت کې تر سره کيږي چې د انگریزانو مناسبات یو څه له روسانو سره سم نه وو، انگریزانو سوچ کاوه چې ممکن امیر شير علی خان له روسانو سره ښي اړیکې ولري، نو ځکه یې کابل ته ګواښ وکړ، مګر امیر شير علی خان ته دا هر څه بی مفهومه ښکاره شول او د برتانوی هند پرله پسې ګواښونو ته یې بی پروايي وښوده. بلاخره انگریزانو پر افغانستان برید وکړ چې دې جګړې له ۱۸۷۸ میلادی کال نه تر ۱۸۸۰ د اپریل تر ۲۷ می نیټې دوام وموند.

د دې جګړې تاریخي لویه پېښه د میوند تاریخي معرکه ده چې د ۱۸۸۰ میلادی کال د جولای پر ۲۷ مه نیټه د کندهار د میوند په ولسوالۍ کې د برتانوی واک د اختتام او د ختیځو ولسونو د ازادې غوښتونکو پاڅونونو اساس یې کینود. په دغه جګړه کې هم د هیواد د ښځو برخه د یادولو وړ ده په خاصه توګه قهرمانه ملاله:

که په میوند کې شهید نه شوی

خدایږو لالیه بی ننګی ته دې ساتینه

خال به د یار له وینو کیږدم

چې شینکی باغ کې گل ګلاب و شرمینه

د پاڼو شمیره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکنې د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

دا هغه لنډۍ دی چې د جگړې په میدان کې یې د افغان غازیانو مورال نور هم لوړ کړ او دښمن ته یې ماتې ور په برخه کړې.

د افغان انګلیس دریمه جګړه:

دغه جګړه په ۱۹۱۹ میلادی کال د می د میاشتې پر ۶ نیټه پیل شوه چې د همدې کال په اګست کې پای ته ورسیده. د اګست ۱۹ مه چې د زمري د میاشتې له ۲۸ می سره سمون لری، د افغانستان پاچا شاه امانالله خان د افغانستان د ازادۍ اعلان وکړ او د خپلواکۍ سند یې امضا کړ.

امان الله خان واقعاً یو ملي قهرمان و. یو مترقي پاچا چې د مستقل افغانستان پرمختګ او ترقي یې غوښتله، هغه چې خپل ژوند یې د افغانستان پرمختګ ته وقف کړ او د شرق افتخار وبلل شو. مګر په خواشینۍ سره چې د انګریزانو د توطیو په نتیجه کې د انګریزي ملایانو، پیرانو له خوا تکفیر او مجبور شو د وینو د تویولو مخه ونیسي او خپل هیواد او پاچاهۍ پریردی او ایټالیا ته مهاجر شي.

پر افغانستان باندې د روسانو یرغل:

د شوروی اتحاد سرو لښکرو د ۱۳۵۸ کال د جدی پر ۶ مه نیټه له ځمکې او هوا نه پر افغانستان یرغل وکړ او یو مزدور او ګوډاګي حکومت یې پر افغان ولس وټاپه. د شوروی اتحاد لښکرو شاو خوا لس کاله پر افغانستان د هر ډول وسلو ګولۍ و اورولي چې په پایله کې یې تر یونیم میلیون ډیر افغانان ووژل، په میلیونونه یې معلول، معیوب او هیواد پرېښوونې ته اړ وپستل. بلاخره د افغانانو د مقاومت له کبله روسان اړ شول چې په ۱۹۸۸ میلادی کال د می پر ۲۱ مه نیټه له سختې ماتې وروسته له افغانستان نه ووزي. اما په ډېره خواشینۍ سره چې هغه کسانو چې د مقاومت په نتیجه کې یې خپل خور ژوند له لاسه ورکړ یا همداسې نوم ورکې پاتی شول او یا هم د یو شمېر په نوم د جهاد د ټیکدارانو له لورې هېر شوي، کورنۍ او اولادونه یې خیراتونه ټولوي او د جهاد امتیاز همدغه ټیکه داران تر لاسه کوي چې افغان ولس ته لکه لمر روښانه دي. له بله پلوه همدغو ټیکه دارانو قدرت ته تر رسیدو وروسته د جهاد او مقاومت پر ارزښتونو دومره بی شرمانه لوبې وکړې چې د افغان ولس افتخارات او اسلامي ارزښتونه یې له سپکاوي سره مخ کړل.

د هیواد ټول مادي او معنوي ارزښتونه یې تالا والا کړل او د خپلو شخصي ګټو له پاره همدا اوس تر بل هر چا د سولې د لاری ستر خنډونه دي.

نوربیا